

Leren kijken door de DCD-bril

(vroeger dyspraxie)

Vrijdag 29 april 2016

Bieke Busson, Quincy Dessart en Griet Tweepenninckx
DUOO-centrum Windekind (type 4 en type9)

Programma

1. Belevingsopdrachten
2. De DCD-bril = de TRIADE
3. Onderwijsbehoeften en redelijke aanpassingen

1. Belevingsopdrachten

➤ Schrijven

➤ Klokkezen

➤ Knippen

OPDRACHT 1: Schrijven

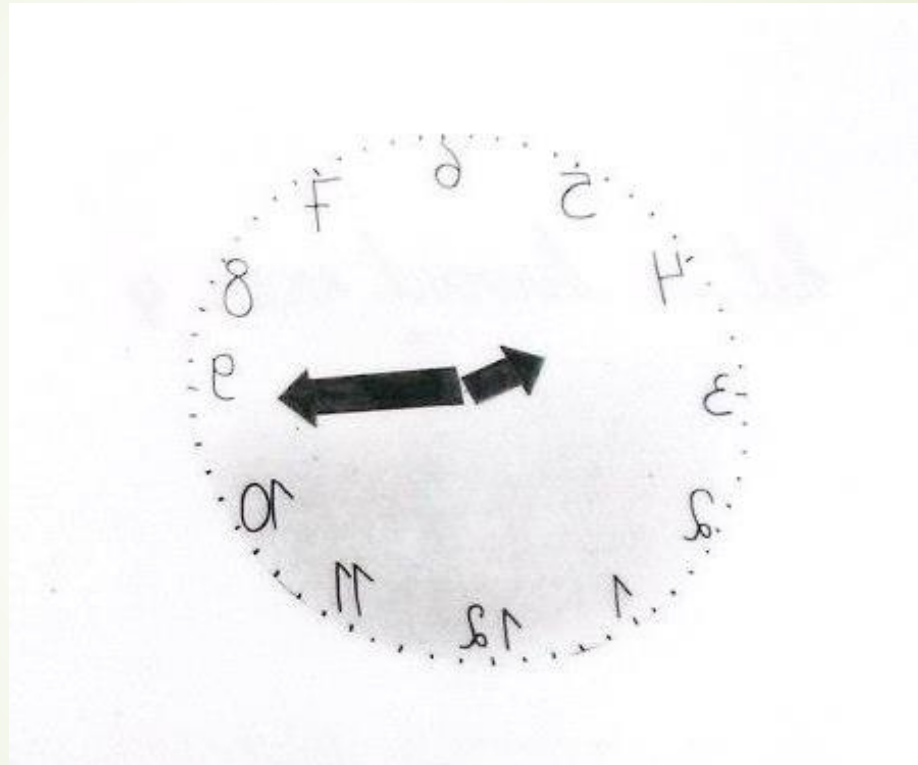
Hou het blad met je ene hand tegen je hoofd,
schrijf met je andere hand je naam in de
linkerbovenhoek en de datum in de
rechterbovenhoek.

OPDRACHT 2: Kloklezen

Vul de toets in binnen de tijd.

Eerst nog even herhalen!

De grote wijzer staat op de 9, de kleine bijna op de 4, dus is het kwart voor 4

OPDRACHT 3: Knippen

Werk per 2! Allebei hou je 1 hand op je rug.
De ene persoon houdt nu het blad vast, de andere
de schaar.

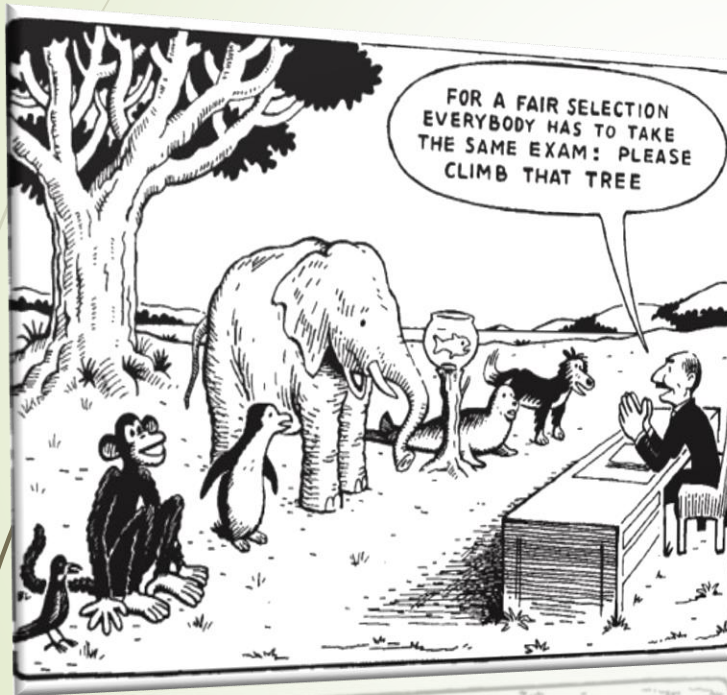
Knip de cirkel mooi op de lijntjes uit!
Halfweg worden de rollen omgedraaid.

Even reflecteren!

- waarom was het moeilijk?
- hoe heb je je 'motoriek' aangepast om de opdracht tot een goed einde te brengen?
- welke emoties gingen er door je heen?
- wat heb je geobserveerd bij de anderen?
- ...

Thinking outside 'the box'

TALENTEN bij DCD!!

- uitstekend lange termijngeheugen (ervaringen)
- verbale vaardigheden:
 - vlot taalgebruik
 - goede woordenschat
- sociale vaardigheden:
 - doorzettingsvermogen
 - inlevingsvermogen

Wat is (onze?)essentie?

- **Samen op weg** (kind, ouders, school, CLB, therapeuten, ...)
- Vanuit **acceptatie van het kind** (talenten en moeilijkheden)
- Zoeken naar een realistisch (=hoofd) en gewenst (=hart) **toekomstperspectief**
- Komen tot een **realistisch zelfbeeld en ECHTE aanvaarding**

2. De DCD-bril = de TRIADE

→ 3 grote peilers

1. Coördinatie
2. Automatisatie
3. Visueel-ruimtelijke vaardigheden

1. Wat is coördinatie?

- vlot uitvoeren van beweging = HEEL complex proces
- vereist 'motor planning':
 - = een plan maken
 - zorgen dat alles in de goede volgorde en op het juiste moment gebeurt
 - kijken of het plan lukt en MOTORISCH bijsturen waar nodig

De complexe afstemming om tot een vlotte beweging te komen = COÖRDINATIE

2. Wat is automatisatie?

- **= bewegingen of leerstofinhoud zo vaak oefenen tot het vanzelf gaat**
- Als het vanzelf gaat...
 - hoef je er niet meer over na te denken
 - krijg je ruimte in je hoofd
 - kan je je op andere dingen concentreren
- Denk even terug aan toen jij leerde 'autorijden'...

3. Wat zijn visueel-ruimtelijke vaardigheden?

➤ Visuele perceptie ?

- = **het kijken zelf en er betekenis aan geven**
- grootte, richting en positie van voorwerpen/ figuren inschatten

➤ Oculomotoriek ?

- = **de beweging van de ogen**
- oogmotoriek voldoende snel en vloeiend coördineren

➤ Visuomotorische integratie?

- = **van kijken naar plannen naar uitvoeren**

3. Onderwijsbehoeften en redelijke aanpassingen

➤ Het zorgcontinuüm!

FASE 0: **ST**imuleren
→ voor **ALL**E leerlingen!!

FASE 1: redelijke aanpassingen
REmediëren
Differentiëren
COmpenseren
DIspenseren

FASE 2:
→ handelingsgericht werken
→ interne expertise school is ontoereikend
→ GON altijd in fase 2
→ CLB is betrokken

ALGEMENE BASISHOUDING

tips voor elk domein

- Niet kunnen ≠ niet willen !!
- Hou enkel de hoofddoelstelling voor ogen en vereenvoudig
→ een werkboek ≠ de leerdoelen (téveel in het werkboek)
- Geef meer tijd en minder oefeningen
- Beter kort en frequent oefenen dan 1 keer lang
- Voorzie en anticipeer problemen
- Evenwicht tussen “remediëren” (bijwerken) en “dispenseren” (weglaten)
- Relativeer!

Moeilijkheden per domein

- ▶ Oww motorische, automatisatie-, en ruimtelijk-visuele problemen:
 - Fijne motoriek (1)
 - Schrijfmotoriek (2)
 - Grote motoriek (3)
 - Communicatie → verbale dyspraxie (4)
 - Leerstofverwerking (5)
 - Organisatie, planning (6)
- ▶ Als de motoriek al zoveel vraagt... (= secundaire problemen):
 - Aandacht (6)
 - Sociaal-emotioneel welbevinden (7)
 - Orde en nauwkeurigheid
 - Tempo

Domein 1: Fijne motoriek

Beeldvorming?

- ▶ Geen traditionele ontwikkeling van de motoriek!
~ *overdracht van grove naar fijne motoriek*
- ▶ Voor kleuters: overal motoriek in de klas = frustrerend!
- ▶ Knutselen & PO/ knippen en plakken in werkboeken/ ...
- ▶ Moeilijkheden met passer, geodriehoek, meetlat,...

Domein 1: Fijne motoriek

Redelijke aanpassingen?

- Gebruik materiaal voor jongere kinderen (dikke stift/potlood, schaar met veer,...)
- Buddy
- Aangepast werkje
- Quoteren op participatie en inzet, NIET op eindresultaat!!
- Verzwaarde of antislipmat, geodriehoek met handvat, pa sser die gefixeerd kan worden, ...

Domein 2: Schrijfmotoriek

Doelstelling = Leerling kan **leesbaar** schrijven!

Beeldvorming?

- ▶ Voorbereidend/aanvankelijk schrijven kost veel meer tijd
 - ▶ panikeer niet!
 - ▶ soms pas in een 3de/4de leerjaar tot een leesbaar handschrift komen
- ▶ Het schrijftempo ligt lager
- ▶ Onvoldoende leesbaar handschrift

Domein 2: Schrijfmotoriek

Doelstelling = Leerling kan **leesbaar** schrijven!

Redelijke aanpassingen?

- Aangepast schrijfmateriaal
- Bied structuur: (gekleurde) hulplijnen, startstip, pijl voor schrijfrichting
- Verwoord lettervorming steeds op dezelfde (droge) manier
- Visueel kanaal inschakelen: voorbeeldkaarten
- Kopies, verbeter sleutels, op Smartschool of stick, ...
- Toetsen en examens mondeling, dictafoon gebruik
- Inschakelen PC (≠ wondermiddel!)
 - 1) leren typen
 - 2) software (PDF-X-change viewer, WoDy, Sprint,...)
adiBIB

INZOOMEN: Leren typen?

- NIET vóór het 4^e leerjaar
- Schrijven niet (volledig) loslaten
- Niet via de “gekende typmethodes” (frustraties!!)
- Wat dan wel? Typ10, Windekind typmethode (TypWind)
 - GEEN nadruk op tempo!!!
 - verschillende leerstijlen aanbieden (auditief, visueel,...)
- Kort dagelijks oefenen!!
- Soms meerdere malen methode aanbieden
- Tempo = behoorlijk → start software
- Duurt 2 schooljaren voor dit ECHT draait...

Domein 3: Grote motoriek

Beeldvorming?

- Motorische mijlpalen → verlaat!
- Houterig en onhandig bewegen
- Moeilijkheden bij LO/turnen, fietsen en zwemmen
- Sportdagen en uitstappen kunnen moeilijk verlopen

Domein 3: Grove motoriek

Redelijke aanpassingen?

- Voorkom dat leerling steeds als laatste uitgekozen wordt bij samenstelling van ploegen (bvb aanstellen als kapitein)
- Voorzie meer hulp bij toestelturnen
- Dwing geen oefeningen af!!
- Laat hen eventueel scheidsrechter zijn
- Meer tijd geven bij aan- en uitkleden, blijf geduldig
- Schoenen en kledij: GEEN moeilijke sluitingen
- Fietsuitstap: tandem, extra begeleider,...

Domein 4: Communicatie

Verbale dyspraxie: praten is ook bewegen!

Beeldvorming?

- Moeite met uitspreken van de letters
- Teveel speeksel in de mond
- Moeite met het juiste woord vinden
- Onsamenhangend een verhaal vertellen
- Hakkelen

Domein 4: Communicatie

Verbale dyspraxie: praten is ook bewegen!

Redelijke aanpassingen?

- Geef hen de kans/tijd om iets te vertellen
- Help met structureren, stel gerichte vragen, visuele hulpmiddelen

Belangrijk om te weten!!

Allerlei combinaties zijn mogelijk:

- Fijne motoriek / schrijfmotoriek
- Grove motoriek
- Verbale motoriek

Domein 5: Leerstofverwerking

automatisatie in rekenen

Beeldvorming?

- Let op met inzichtelijk materiaal (vb 100-veld)
- Inzetten van MOTORIEK als hulpmiddel? (vb blokjes nemen)
- Best leren via geheugentraining (cfr. rekenrappers)
 - dagelijks “flitskaartjes” van buiten leren
 - vanuit geheugen → NADIEN soms BEGRIJPEN/ INZICHT (dit is de omgekeerde weg!!!)

Redelijke aanpassingen?

- Bij getallenkennis – hoofdrekenen – cijferen:
 - Biedt structuur mbv “vakjespapier” (1 cm op 1 cm)
 - Meer plaats voorzien op werkbladen, toetsen, ...
- Bij meten en metend rekenen:
 - Klokkezen: gebruik klok, soms ENKEL digitaal aanleren
 - Tabellen gebruiken (oppervlakte-, inhoudsmaten,...)
- Kijk KRITISCH mee in het rekenboek!! (eerste leerjaar):
 - Van links naar rechts + en – tot 10 of tot 20 (zonder brug)
 - De brug van links naar rechts
 - Biedt de oefeningen “per soort” aan
 - Strategie boekje
 - **SCHRAP AL DE REST** indien nodig...

Domein 6: Organisatie en aandacht

Niet dezelfde oorzaak als bij ADHD!!!

Beeldvorming?

- Kunnen zichzelf niet organiseren!!
- Agenda is onvoldoende/niet correct ingevuld
- Organisatie van de boekentas en bank is moeilijk
- Gemakkelijk wegdromen
- Mondelinge mededelingen 'tss de soep en patatten' blijven NIET hangen
- Moeite met meervoudige opdrachten

Domein 6: Organisatie en aandacht

Niet dezelfde oorzaak als bij ADHD!!!

Redelijke aanpassingen?

- Buddy inschakelen
- Elk vak een specifieke kleur: mappen/ boeken/ schriften, boekentas, lessenrooster, examenplanning
- Agenda: online, lkr controleert dagelijks, getypte versie, ...
- Gebruik stappenplan en/of checklist (vb wat moet in boekentas?)
- Best vooraan in de klas zitten
- Vraag aandacht bij belangrijke opdrachten
- Meervoudige opdrachten op papier!

Domein 7: Sociaal-emotioneel welbevinden

Beeldvorming?

- Negatief zelfbeeld
- Onzekerheid/ (faal)angst
- Opletten dat leerling zelf de lat niet te hoog legt

Domein 7: Sociaal-emotioneel welbevinden

Redelijke aanpassingen?

- Geef complimenten, benadruk positieve aspecten!!
- Help de leerling en leerkracht resultaten te kaderen (een 7 kan ook goed zijn, een 5 is voldoende)
- Stel een vertrouwenspersoon aan (bvb klastitularis) en voorzie regelmatig gesprekjes
- Leer de leerling hulp te aanvaarden
- Klasgesprek ifv de 'beleving van de leerling'
- Klassenraad begin schooljaar specifiek toegepast op leerling

www.dyspraxis.be

www.letop.be

www.letop.be

Sprankel

Modem

De computer, mijn surfplank

Mijn kind heeft DCD door Griet Dewitte en Paul Calmeyn

Mijn kind is onhandig door Wendy Peerlings

De DCD survival gids

Bijkomende info?